

**Euskara eta euskal kulturarekiko jarrera
Gasteizko eskola ghetto batean: Gasteizko
Francisco de Vitoria BHI ikastetxeko ikasleekin
egindako ikerketa kualitatiboa eta esku-hartzea
diseinatzeke proposamenak**

Beñat Garaio Mendizabal*

**RESUMEN
LABURPENA
ABSTRACT**

La normalización del euskera presenta diversos ejes y campos, todos ellos necesarios para continuar con este proceso de recuperación. Así las cosas, ¿cuál es la opinión que tienen en la actualidad los jóvenes emigrantes de una ciudad castellano-parlante como Vitoria en torno al euskera y la cultura vasca? Y abundando en ello, ¿cuál es la situación en el IES Francisco de Vitoria, convertido en un ghetto? Al objeto de dar respuesta a esas preguntas, se llevó a cabo un estudio cualitativo con algunos alumnos de 4º de ESO, en el que se obtuvieron diversas conclusiones a partir del debate que tuvo lugar para desarrollarlo. Además, en el trabajo se proponen algunos criterios para revertir la situación.

Euskararen normalizazioak hainbat ardatz eta alor ditu, baina guztiak behar ditugu biziberritze prozesu honekin jarraitzeko. Hau honela, zein da gaur egun Gasteiz bezalako hiri erdaldun bateko gazte etorkinek euskara eta euskal kulturarekiko? duten iritzia. Eta are gehiago, zein da egoera ghetto bilakatu den Francisco de Vitoria BHIin?

Galdera horiei erantzuna emateko, ikerketa kualitatibo bat burutu zen 4. DBHko ikasle batzuekin, zeinetan eztabaida baten bitartez hainbat ondorio atera ziren. Horretaz gain, egoera iraultzeko jarraibide batzuk proposatzen dira lan honetan.

The standardisation of the Basque language presents different strands and fields, all necessary to continue with this recovery process. In the light of this situation, what do young emigrants currently think about Spanish-speaking cities such as Vitoria of then regarding the Basque language and Basque culture? And as an elaboration of this point, what is the situation at the IES Francisco de Vitoria High School that has become a ghetto? In order to answer these questions, a qualitative study was carried out among Year 11 students (aged 15-16), obtaining different conclusions from the debate developing this issue. The work also proposes some criteria to reverse the situation.

**PALABRAS CLAVE
GAKO-HITZAK
KEY WORDS**

Euskera, actitud lingüística, Vitoria, jóvenes/ghetto
Euskara, hizkuntza-jarrera, etorkinak, Gasteiz, gazteak/ghetto.
Basque language, Linguistic attitude, Vitoria, Young people/ghetto

* Euskal Herriko buruzko XVIgarren Ikerketa Lehiaketa

Fecha de recepción/Harrera data: 03-06-2014
Fecha de aceptación/Onartze data: 30-07-2014

«Euskararen historiarik nabarmenena ez da bere galera, bere biziraupena eta garai berriei egokitzeko erakutsi duen ahalmena baizik» (Erize, 1997)

Euskarak erronka asko ditu aurrez aurre, eta honen aurrean hartutako bideak berebiziko garrantzia izango du, izan ere, hizkuntza bat garrantzitsua bada hori dituen hiztun kopuruarengatik eta egoeretara moldatzeko gaitasunarengatik da (Haranburu, 2004).

Mikel Zalbidek euskararen salbamena euskaldunon esku dagoela esaten zuen (1986), nahi izanik bakarrik nahikoa omen baita euskara biziberritzeko, baina erdaldun gehiengoaren motibazioak zeresan handia du, beraien lankidetzarik gabe ez baitago ezer lortzerik.

Baina erdaldunak zergatik saiatu beharko lirateke hizkuntza gutxiagotu eta gutxitu bat biziberritzen? Ideologia eta motibazioa izan ohi dira arrazoi nagusienak, baina hizkuntza horren biziberritzeak identitate aldaketa edo indartzea dakar (Larrañaga, 1995). Hori nahi al dute erdaldunek? Hizkuntza ‘gutxiengotu’ horren aldeko lanek, baina, zerbait gehiago behar dute: belaunaldi berrien jarraipena. Horretarako, eskolak izugarritzko ardura du, baina transmisio hori askotan indargabetu egiten da gizartean eta umeen sozializazioan eragiten duten hamaika faktorearengatik. Hau honela, hizkuntza baten bizibidea ezin du eskolak bakarrik segurtatu.

Ataka honetan, erdaldun gazteekin euskararen inguruan egin beharreko lana ez da xamurra, eta zer esanik ez Gasteizen etorkinez betetako A ereduko ikasgela batean. Hau da, hain juxtu, ikerketa honen testuingurua, zein ezaugarri horiek dituen Francisco de Vitoria BHI burutu zen.

Immigrazioa gertakari indibiduala da, baina gizarteko talde eta partaide guztiei eragiten dien fenomeno soziala da (Septián, 2006). Honen harira, hizkuntzen kudeaketa (eta euskararen biziberritzea) guztioi eragiten digun zeregina da, bi arrazoiarengatik.

Alde batetik, norbere hizkuntzaren osasuna norbanakoaren osotasunerako behar-beharrezkoa da, baina nola bermatuko diogu etorkinari bere hizkuntza mantendu daitekeela gizarte eleanitz batean? Euskaldunen osotasuna nola bermatu daiteke kinka honetan? Bestalde, hizkuntza eskubideen adierazpen unibertsaleko 13. artikuluan zehazten denez, pertsona orok dauka bizi den lurraldeko hizkuntza propio ezagutzeko eskubidea (Zapata, 2006). Baina zein da Gasteizko (edo eremu ez oso euskaldun bateko) hizkuntza propioa? Zer pentsatzen dute ikasle horiek euskararen inguruan eta zer jarrera dute harekiko? Merezki al du etorkinak euskararen aldeko borrokan sartzeak?

Hau honela, argi dago gure borrokak ere beraiena izan behar duela, bestela ez baitago aurrera egiterik. Baina era berean, gakoa egoerara moldatzea izango da, etorkinen errealitatea ondo aztertuz eta partidu honetan alde guztien artean adostutako arauak errespetatuz.

2. HELBURUA

Behin ikerketa hau nondik sortu den jakinda, ikerketa honen zergatia eta erabilera azaltzea litzateke hurrengo pausua.

Hain juxtu, ikerketa kualitatibo honekin etorkinez betetako eskola erdaldun batean euskararen eta euskal kulturaren inguruan dagoen hautematea eta jarrera zein den jakin nahi da, errealitate honen konplexutasuna kontuan hartuz euskara biziberritzeko ildo batzuk proposatzeko asmoz.

3. MARKO TEORIKOA

3.1. Framing-a, hizkuntza-jarrerak eta beste hainbat fenomeno linguistikoa

Giza organismoak, munduan finkatzeko, informazioa lortu behar du inguratzen duen errealitatetik. Informazio hori jasotzeko baliatzen den prozesu konplexuari ematen zaio, hain zuzen, hautemate izena. (UZEI, 1980). Izan ere, gizakion bizirautea horretan datza, hots, gure ingurune fisiko zein soziala behar den gisan hauteman eta horretara ahal bezain ongi egokitzen. Hautemateko prozesu horri dagokionez, bi prozesu izaten dira; batetik, jasotzen dugun informazioa deskodetu, hautatu eta barneratzea, eta, bestetik, aurrera begira prestatzea (Bruner, Shapiro & Tagiuri, 1958).

Bizirauteko nahi eta egokitze behar hori, ordea, hizkuntzen esparruan ere gertatzen da, norbere errealitatearen arabera jokatzeko baitu gizabanakoak. Bakoitzaren jokabideen konplexutasun hau are nabariagoa da hizkuntza komunitateen arteko bizikidetzan, hau da, hizkuntza bera erabiltzen duten hiztunek osatzen duten (Larrinaga, 2012) taldeen artean.

Talde bakoitzak duen bizikidetzaren horretan, hautemateaz gain, hizkuntza-jarrerak ere zeresan handia dute. Hau litzateke hizkuntza-jarreraren definizioa:

«*The feelings people have about their own language or the language of others*» (Crystal, 1992)

Honenbestez, dagoeneko agertu dira gure ikerketako laginaren jomuga izango direna: hautematea, hizkuntza-jarrerak, hizkuntza-

komunitatea, eta bukatzeko, aurreko kontzeptu hauek biltzen dituen *framing* delakoa. *Framing*-a hizkuntza baten errealitatearen hautematea eta irudikapena gidatzen dituzten egitura kognitiboa da (Martínez de Luna, 2013). Zehazki, bi *framing* mota daude euskararen munduan gaur egun: «Framing aldarrikatzailea» eta «Framing uzkuratzailea».

3.2. Euskararen egoera: estatistikek ez diotena

Ezer baino lehen, euskara batuaren euskaldunen arteko lehia ikusi ostean, gure hizkuntzak duen erronka euskara gizarteratzea eta maila jaso eskuratzea da, baita hizkuntza komunitatearen berrosaketari ekitea ere (Isasi, 1999), geografikoki, politikoki eta demografikoki banatuta baitago.

Gainera, euskararen onerako bideratu dituen ekintza ugarien marketing handirik ez da egin (Zapata, 2006), eta honen ondorioz, gatazka linguistikoak sarri izan dira gurean.

Kohesio elementua den arren, euskararen ezagutza ez da guztiz zabaldu gizarteko txoko guztietara. Desoreka hau konpontze aldera, Zapatak honako hau gehitzen du: «Eusko Jaurlaritzak, 1981ean hezkuntza arloko eskumenak bere gain hartu zituenetik, euskara berreskuratzeko, normalizatzeko eta orokortzeko ahaleginetan dabil», baina bere saiakerak eta asmoek ez dituzte nahi besteko emaitza onik lortu, esaterako, eskolen kasuan, urrutira joan gabe. Izan ere, alde batetik, hemengo bi hizkuntzak ikastea beharrezkoa den arren, tamalez ikasle askori ez zaio eskubide hori bermatzen (Agirreazaldegí, 2008); eta bestalde, ikastolen motibazioa euskararen biziberritzea den arren, ikasleek askotan ez dute jarrera hori partekatzen, ez baita erabilera eta zaletasuna gizarteratzea lortzen eta gure zaletasunak eta umeenak ezberdinak baitira (Basterretxea, 1987).

Eskolaren beraren muga eta ezintasunak aitortzea ez da lehen pausu makala, izan ere, eskolan euskaraz irakasteak ez du segurtatzen ume horiek euskaraz jarduteko gai izango direnik (Zalbide, 1986). Horrexegatik, eskolak asebate behar duen beharretako bat hizkuntzekiko eta hizkuntza horietan mintzo den jendearekiko jakin-min positiboa sortzea da (Zapata, 2006).

Aniztasunaren testuinguruan, gainera, Euskal Herrian eta Katalunian erabiltzen diren murgiltze ereduak ez dira egokiak, aniztasunak berez dakartzan egoera guztiak konpontzeko (Unzurrunzaga, 2008). Murgiltze-ereduen desegokitasuna dela medio, euskara dugu kaltetuena.

3.3. Hezkuntza-ereduak eta legedia

“Euskadiko herritar guztiei jakinarazten diet Eusko Legebiltzarrak azaroaren 24ko 10/1982 «Euskararen erabilera normalizatzeko oinarritzko Legea», onartu duela. Ondorioz, Euskadiko herritar guztiei, norbanako zein agintari, bete eta betearazi dezatela agintzen diet.

Gasteizen, 1982ko azaroaren 24an Lehendakaria, Carlos Garaikoetxea Urriza “ (Eusko Jaurlaritz, 2010)

Lege honen arabera, Konstituzioak eta Euskal Autonomia Erkidegoak bi funtzio aitortzen dizkio euskarari: alde batetik Euskal Herriaren ondare kulturala, eta bestetik, gaztelaniarekin batera hizkuntza ofiziala izateko aitortpena.

Lege honetan, EAEko ikasleei dagokionez, 17. artikuluan Jaurlaritzak derrigorrezko ikastaldia bukatzerakoan ikasleek, aukera berdinetan, bi hizkuntza ofizialak benetan erabiltzeko adina menperatuko dituztela ziurtatzera bideratutako neurri guztiak hartuko ditu; halaber, euskal giroa ziurtatuko du, hizkuntza-bereizkeria saihestuko du,...

Dena den, denbora-lerro honetan gure hizkuntzaren etorkizunerako garrantzitsua izan zen beste gertaera bat dugu. 1983an **Euskararen Erabilpena Arautzeko Oinarrizko Legearen** bidez A, B eta D ereduak ezarri ziren EAEn, eta behin-behineko legeak zirela esan zuten arren, oraindik bere horretan jarraitzen dute (Sierra, 2004). Ereduak ezartzen diren lurraldea edozein delarik ere, hauen gakoa hauxe da: «euskararen bilakaera hizkuntza eremuen arabera izan da, ihes egiteko zaila den katea da» (Aleman, 2013).

3.4. Etorkinak

Komunikazioen garapenak eta teknologia berrikuntzek munduko txoko guztiak euren artean hurbildu dituzte (Septién, 2006) eta hiritar fluxu handiak hegoaldeetik iparraldera doaz, garapen ekonomikoak liluratuta eta, ez dezagun ahaztu, hartu duen gizarteari ekarpenak egiten.

Teorian, lege eta eskoletan egindako aldaketek hezkuntza-sisteman etorkinei tokia egiteko izan dira: egituraren aldaketak, edukietan, irakasteko metodo eta baliabideetan, irakasleen formakuntzan, eskolaren testuinguruan aldaketak... Etorkinak iristerakoan giro kultural eta linguistiko berri batean murgiltzen dira, baita egokitze eta akulturazio prozesu batean ere, zeinek beraien ikaskuntza prozesuetan eragin dezaketen. Ezinbestekoa izango da hasiera-hasieratik bi kulturen arteko negoziazio eta onartze prozesu partekatua izatea (Septién, 2006).

Familia atzerritarrek interes handia dute beraien seme-alabek heziketa ona izatean, baina ez beraiek bakarrik, herrialdeari komeni zaio-eta etorkizuneko hiritarrak ahalik eta baldintza hoberenetan haziak izatea. Hau honela, integrazioa (ez, ordea, asimilazioa) ezinbestekoa da.

Praktikan, aldiz, kontrakoa baieztatu dezaketen datuak ikus daitezke. Esaterako, EAEko ikasle etorkinen %70 sare publikoan dago, etorkinen erdiak baino gehiagok A eredia aukeratzen dute eta eskolako etorkinen seme- alaba guztiak ikastetxe guztien %8 sartuta zeuden.

Edonola ere, pilaketa hau oso arriskutsua da, marjinazioa eta integratzeko oztopoak sortzeaz gain, ikasgelen homogeneizazioa, eta honenbestez, arazo batzuk ikasgela jakinetan pilatzea, gizarte errealista bati aurre egiteko ikuspegi falta, □ dakartzalako (Zapata, 2006).

Euskararen eta etorkinen arteko harremana dela eta, Eusko Jaurlaritzak «Immigrazioari buruzko euskal plana» burutu zuen, eskubide-berdintasun printzipioa, erantzukizun publikoaren eta kulturen eta hizkuntzen indartzean gizarte parte-hartzearen printzipioa oinarritzat hartuta.

Euskarak, edonola ere, eta inklusibitatea jomuga izanez, «partekatua edo komuna den eremuan» egon behar du, etorkinak normalizazio prozesuaren parte ginez (Zapata, 2006).

3.5. Testuinguraketa

Gaur egun, Gasteizetik dituen 239.562 biztanleetatik %9,8ajaino dira atzerrian. Gasteizen, hain zuzen ere, Arabako etorkinen %90 bizi da eta guztira 1759 ikasle etorkin daude. Horietatik, publikoetan %81,9 inguru dago (1454 ikasle), probintziako ikasle guztien %47,4 publikoan dagoen bitartean (Septién, 2006). Halaber, Gasteizen A eredu eskaintza osoaren %10 da; ikasleen %5 baino gehiago etorkinak diren eskola guztiak publikoak dira, eta horietatik bat izan ezik A ereduak dira denak. Ikastetxe publikoen artean ere alde handia dago, izan ere, D ereduak (Ekialde, Mendebaldea, Koldo Mitxelena eta Ikas-Bidea) ia ez dago etorkinik (Prieto, 2012).

Pilaketa honen arrazoiak asko dira, baina besteak beste hauek dira garrantzitsuenak: auzo-barruti berdinean etorkin asko egotea, gorpil zoro baten moduan ikastetxeko etorkinen ehunekoa handituz joatea; ikastetxeetan sartzeko gurasoen diru-iturriaren araberako baremoa...

Hala eta guztiz ere, ikasleen kontzentrazioa ez da ghettoa nahitaez, ez baitira sindromea eta sintoma nahastu behar (Prieto, 2012). Kontrako egoeran, ikasle etorkinik ez duten zentroak pobretzen ari dira, eta ez dute ikaslea gaur egungo aniztasunaren erronkaren aurrean prestatzen.

Adibide gisa, ikastetxe bakarrean, zein erdigunetik gertu dagoen, ikasle etorkinik %85 ziren eta A ereduaren eskaintzako ereduak. Ikastetxe horren hezkuntza-planteamendua desagertzeko zorian zegoen, baina ikasle etorkinengatik eta gurasoen eskaerarengatik mantendu zen ikastetxea eta ereduak. Ikastetxe hori Francisco de Vitoria BHI da, gure ikerketako ikastetxea.

Francisco de Vitoria BHI tamaina erdiko ikastetxea da, non ikastetxeak eskaintzen dituen modalitate ezberdinetan (DBH eta Zikloak) 1300 ikasle eta 100 irakasle inguru dauden.

282 1972an ikastetxe hau martxan jarri zenetik aldatuta asko izan ditu,

baina garrantzitsuenak bi hauek: euskarari garrantzia handiagoa eman zaio hedatzen ari den zikloetako eskaintzen bidez eta DBHko eskaintza gaztelania hutsean egiten da, gehiengo etorkina den ikaslegoarentzat. Azken hauen kasuan klase ertain-baxuko familietakoak dira, bakoitza bere berezitasun kultural soziokulturalarekin eta etxetik dakarten ezberdintasun sozialarekin, beraz, gatazka asko dituzte eguneroko bizitzan.

Eraikuntza El Pilar auzoko El Salvador kalean dagoenez, inguruko auzo txiroagoetako ikasleez hornitzen da, hau da, Alde Zaharra, Errota/Coronación, Zaramaga, El Pilar, Sansomendi eta Arriaga-Lakua, non Gasteizko etorkinen erdia baino gehiago bizi den (Prieto, 2012)

4. METODOLOGIA

Sakondu den gaian jantzi ondoren, ezagutza hori arropa berriak eta beharrezkoak egiteko erabiliko da, baina ikasitako zer teknika erabiliko dugu josteko?

Metodologia kualitatiboaren aldeko apustua egin da, egoera bat interpretatzeko, laginketa ez-probabilistikoa egiteko eta gaiari buruz deskubritzeko (Agirre, 2010). Halaber, metodo deskribatzaile-behatzailea (Godoy, 2009) eta sasisekuentziazatutako elkarrizketa estandarizatua erabiliko da, jorratu beharreko gaiak ez direlako guztiz itxita egongo (Quecedo eta Castaño, 2002).

4.1. Lagina

Ezer baino lehen, Parte Hartuz EHUko ikerketa taldearen aburuz, ikerketetarako metodo kualitatiboan bere giro sozio-estruturalean dauden talde txikiak hautatzen direla esan behar da.

Orain arte aipatu dugunez, gure lagina Francisco de Vitoriatik hartu dugu. Aukeratutako klaseari dagokionez, 4. DBHko 19 ikasle ez osatutako ikasgela da, zeinetatik 8 neska ziren eta 11, berriz, mutilak. Ikasle horien erdia baino gehiago EB-tik kanpo datoz, eta beste 5 Espainiar Estatuan jaiotakoak dira. Euskal Herrian jaiotakoen kopurua oso mugatua da, hiru ikasle, hain juxtu.

19 ikasle horietatik hiruk BEC-a dute, hau da, Banakako Egokitzapen Curricularra; beste lauk hizkuntza-indartzea dute, zailtasun handiak baitituzte gaztelaniarekin; beste bost ikasurtea behin hasita hasi ziren eskolan, eta azkenik, horietatik hiru euskara ikasteko salbuetsiak dira.

4.2. Prozedura

Lagina azaldu dugunez, lagin horrekin egin beharrekoa azaltzea izango da hurrengo pausua.

Ordu eta erdi eta bi orduren arteko saioa, propio prestatutako PowerPointa da, zeinek galderak eta egoera ezberdinak proposatzen dituen. Hain zuzen ere, bi egoera mota izango ditu saioak: multimedia baliabideak (soinuak, abestiak, bideoa...) eta galderak. Hariari tiraka informazio esanguratsua lortzea espero da eta jasotako erantzunak transkribatu eta sailkatu egingo dira

4.3. Baliabideak

PowerPointak hariari jarraitzeko modu erraza eskaintzen duela izan da baliabide mota hori aukeratzearen arrazoia. Gainera, kontuan hartu behar da kasu honetan aurkezpena ez dela hitzaldi luze bat, baizik eta irudiak, soinuak eta galderak pausatzeko ikus daitekeen plataforma egoki bat. Ikerlariak galderak egin ahala diapositibak aurreratu ditzake eta momentu oro saioa gidatzeko esfortzu handirik ez du egin behar. Ikerlariak sortu duen fitxa bete eta egindako galderak erantzun ondoren, jasotako informazio hori interpretatu egin behar da, aldez aurretik prestatutako ebaluazio-irizpideekin.

Hau da saioaren gidoia:

1) MUSIKA ETA ARGAZKIAK

- Musika: Eztokhamairu (Mikel Laboa eta Ruper Ordorika)
- Argazkiak: Hainbat kulturetako argazkiak.
- Galderak: Zer sentitu duzue? Zer pentsatu duzue? Kantak zer transmititu dizue? Zer da kultura?

2) MAPAK:

- Munduko mapa -Europako mapa-Euskararen mapa
- Galderak: Nongoak zarete? Non bizi zarete? Nongoa da azken mapa hau?

3) PERTSONAIK:

- Iñaki Perurena (harri jasotzen ari den argazkia ondoren)
- Michael Jackson
- Urkullu
- Julian Iantzi
- Justin Bieber

- Benito Lertxundi
- Olaizola (Esku pilotan jolasten dagoeneko argazki bat ondoren)
- Anbotoko Mari

4) KOMUNIKABIDEAK:

- Telebista programak: Hitzetik hortzera, Goenkale, Doraemon, MTV eta Mamá a los 16.
- Egunkariak: Berria, La Razón, ABC, Deia, El Correo.
- Galderak: Zein telebista kate/egunkari ezagutzen duzu euskaraz? Zein telebista kate ikusten duzu euskaraz? Zein egunkari ezagutzen duzu euskaraz?
- Irrati sintoniak: Los 40, Kissfm, Gaztea, Bizkaia Irratia, Hala Bedi Irratia,...
- Galderak: Ezagutzen dituzue sintonia hauek? Zein irrati entzuten duzue etxean? Euskaraz ezagutzen duzu irratarik?

5) OHITURA/KULTURA:

- Bertsoa: Amets Arzallus «Sua» → Zer sentitu duzue? Kantari arrunt bat da? Inoiz ikasi duzue?
- Herri kirolak: Bideoa. → Galderak: Zer ari dira egiten? Inoiz praktikatu dituzue? Zeintzuk?

6) KANTAK

- Benito Lertxundi: Oi ama Euskal Herria
- Berri Txarrak: Ikusi arte
- Esne Beltza: Euskaraz bizi nahi dut
- Ken zazpi: Ilargia
- Zea Mays: Negua joan da ta
- Pirritx eta Porrotx: Maite zaitut
- Galderak: Ezagutzen dituzue? Zuen egunerokotasunean entzuten dituzue?

7) GALDERAK

- Zer da zuretzako euskara?
- Non eta noiz ikasten duzu euskara?
- Euskarak zertarako balio du? Zein funtzio izan beharko luke?
- Zergatik uste duzu egiten direla euskara bultzatzeko hainbeste kanpaina?
- Uste duzu bizi zaren tokian euskara beharrezkoa dela?
- Lehendakariak euskara jakin beharko luke? Mediku batek? Eta Supermerkatuko langileak?

Honako atal honetan, aurkeztu berri den galdetegiak emandako emaitzak aurkeztuko dira, lan deskriptiboa egiteko asmoz.

5. EMAITZAK

1.atala: Ikusi makusi (abestia eta diapositibak)

a) *Zer ikusi duzue?*

b) *Zer pasatu zaizue burutik?*

Lehenik eta behin, hasierako kanta eta diapositibak jartzerakoan, oro har erantzunak nahiko berdintsuak izan ziren, izan ere, esan zuten herrialde askotako kultura ezberdinak ikusi zituztela, zeinen ezberdinak garen, gauza bitxiak ikusten direla hortik zehar, bidaiatzeko grina piztu zitzaie, kanta lasai eta polita entzun zutela ...Hala ere, aipatzeko moduko erantzunak jaso ziren, izan ere, euskal argazkiak agertu zirenean batzuk «*oléeee!*» oihukatzen hasi ziren. Bukatzeko, oso gutxi jakin zuten kanta euskaraz zela, eta ikasle batzuk «*El Rey León*» filmetik egin zitzaie ezaguna.

b) *Nola definituko zenukete kultura?*

«Zer da kultura?» galdera iritsi zen hurrena eta errepikatzen zen erantzun bat aurkitu zen, herrialde bakoitzeko ohitura, sinesmen, bizitzeko era... aipatzen zituena, alegia. Hala ere, edonoren eskemetatik kanpo kokatu daitezkeen erantzun bat aipa liteke. Hain juxtu, kultura herrialde edo kontinente bateko bizitza bizitzeko edo adierazteko modua zela definitu zuen batek.

2.atala: Geure mundua

a) *Nongoak gara?*

Esaterako, Lur planeta, Europa, Espainia eta Latinoamerika izan ziren erantzunak. Emaitzak oso eskasak zirela iritzita, identitate anitza zertan zetzan azaldu zen, esanez euskaldun-marokoarra izatea ere bazegoela. Orduantxe beraien erantzunak aldatzen hasi ziren eta euskaldunak ere bazirela esaten hasi ziren. Saioan aurrera joan ahala «*lo vasco*» eta «*vosotros*» etengabe erabili zuten. Hori ikusirik, «Zuek ez al zarete ba euskaldunak?» galdetu zitzaie, eta gehienek aho betez «Eeeeez!» erantzun zuten, kolonbiar batek eta jatorriz euskaldunak ziren apurrik izan ezik.

b) *Non bizi zara?*

Aipatzekoa da Gasteiz hitza lau modu ezberdinetan idatzi zutela, lauak halako lauak okerrak. Horretaz gain, Espainia erantzun zuten pertsona asko izan ziren ikasgelan.

c) *Nongoa da ikusi duzuen azken mapa*

Europako mapa erakusterakoan berau ezagutu zuten eta Gasteiz/ Euskal Herria nahiko ondo kokatu zuten. Hala ere, euskararen mapak, EAE, Nafarroa, eta Iparraldea erakutsi zitzaizkienean zalantza handiak egon ziren eta argibide batzuk jaso ostean soilik jakin izan zuten. Euskararen mapa zela ohartzen hastean horrelako erantzun sorta izan zen: «Nafarroako puska gehiago dira», «*Tu quieres que salgan los ETA*», «probintzia batzuk kendu dizkizute eta berreskuratu nahi dituzue», «joe, euskaldunak *la ostia* zarete, dena nahi duzue zuentzako». Atal honekin amaitzeko, idatziz euskararen mapa erakusterakoan nongo mapa zen galdetu genien, eta hemen askoz jende gutxiagok idatzi zuen, eta idatzi zutenek «Espainiako mapa», «Nafarroako mapa eta Irungo zati bat» eta «Euskal Herria» idatzi zuten.

Ondoren, etorkin marokoar batek «euskalduna izateari muzin egitea espainiar izateari muzin egitea da» esan zuen, eta Toledoko neskak bera ez dela euskalduna erantzun zion, espainiarra baizik.

3. atala: Nor da nor?

Hurrengo galdera pertsonaia famatuak ezagutzea zen eta nahiko gerturatu ziren, izan ere, Perurenaren izena ezagutzen ez zuten arren, «*el que levanta piedras*» hots egin baitzioten; Michael Jackson eta Justin Bieber oso ondo ezagutzen zituzten eta barrez eta indartsu erantzun zuten; Aimar Olaizola eta Julian Iantzi ere nahiko ezagunak ziren (nahiz eta beraien izena gutxik esan) eta Mari ere ezaguna zitzaien, «*la reina del sol*» eta «eguzki-lore» esan zutelarik.

Benito Lertxundiren argazkia ikusterakoan, ordea, inork ere ez zuen ezagutu eta ikasle batek «*un preso de la ETA*» zela erantzun zuen. Iñigo Urkullu ere ez zuten soberan ezagutzen, Patxi izena zuela eta euskaraz ez zekiela esan baitzuten.

4. atala: Ikusi eta ikasi

Komunikabideen txanda heldu zen hurrena, ezagutzaren eta kontsumoaren inguruko galderak, alegia.

Euskal hedabide eta programen artean «*El Conquistador del fin del mundo*» eta «*los hombres que se disfrazan de mujeres*» aipatu zituzten. Hamaika telebista ezagutzen zuten galdetzerakoan, politikari buruz bakarrik jarduten zirela erantzun zuten batzuk, beste batzuk «*los de la calle*» zirela esan zuten, eta pare batek, berriz, «*el canal de los rastafaris*».

Irratia entzuterakoan eta egunkaria irakurtzerakoan honakoak ziren beraien kontsumo-ohiturak: Kiss FM, Loca FM, Radio Gorbea, Los 40 Principales, El Correo, Diario de Noticias, El Mundo eta La Razón.

5. atala: Entzun, behatu hausnartu eta idatzi

Honen ostean, bertsolaritzari eta herri kirolei buruzko bideoak jarri ziren eta hemen ere erantzunak berdintsuak izan ziren, nahiz eta kasuak kasu, erantzun aipagarri batzuk jaso.

Bertsoen bideoak jartzerakoan, ikusitakoa zer zen galdetu genienean, Felipe bezala, euskaraz inprobisatzen ari zirela erantzun zuten. Felipe (Zelaieta), beraien euskara irakaslea da, bertsolaria izateaz gain. Gaineratu zuten ikastetxean bertan saioaren bat ikusitakoak direla.

Hala ere, ez zekiten argi horri nola hots egiten zitzaion, izan ere, «beltzolarriak», «bertzolariak», «bertzonariak» edo «Euskaraz inprobisatzen zutenak» izan ziren beraien erantzunak. Maialen Lujanbiori buruz, ikasle batek idatzi zuen euskaraz inprobisatzen zuen emakumea zela, lehiaketa baten irabazlea izan zena behin.

Herri kirolen bideoa jarri genuenean (lau bat minutuko iraupena) ikasle batzuk beraien artean hitz egiten hasi ziren, baita eskolako lanak egiten ere. Jasotako erantzun-orrietan, Euskal Herriko kirol tradizionalak ezagutzen zituztela esan zuten eta bakan batzuek esaten zuten «*levantamiento de piedra*» eta euskal pilota praktikatu zituztela inoiz.

6. atala: Zabaldu belarriak (euskal kantak)

Gela honetan abestiak jarri zirenean, ezer baino lehen ez zitzaizela euskal musika gustatzen aitortu zuten, «*son todos muy relajados en su mundo*» aitzakiarekin. «Ilargia», «Maite zaitut» eta «Negua joan da ta» (iragarkietatik ezagutzen omen zuten hau) izan ziren ezagunenak, «Euskaraz bizi nahi dut» abestia baten batek ezagutzen zuen, «Oi ama Euskal Herria» entzundakoan «*parece de los chirigotas*» esan zuten, eta Berri Txarrak-en «Ikusi Arte» ez zuen inortxok ere ezagutu. Abesti sorta bukatzerakoan gehien parte hartu zuen etorkin marokoarrak honakoa leporatu zien bere ikaskideei: «*¡De los vascos no conocéis ninguno!*».

Ikasle batek bat-batean esan zuen guk jarritako kanta bat bera ere ez zuela ezagutzen, Euskal Herrian 8 hilabete baino gutxiago zeramatzalako.

Kontsumo-ohiturei dagokienez, esan liteke ikasgela honetan denetarik entzuten dutela, baita euskal musika ere.

7. atala: Euskara

Azkeneko atalean, euskara izan zen ardatz bakarra, eta euskararen inguruko hautemateari buruzko hainbat galdera egin zitzaizkien. Erantzunak, oro har, oso heterogeneoak izan ziren. Hasteko, euskarari buruz jardungo ginela aipatu eta berehala, Toledotik etorri berria zen neska batek ez zegoela eskubiderik esan zuen, Espainian gaudelako.

Galderaz galdera, hauek izan ziren gehien nabarmendu ziren erantzunak:

- **Zer da zuretzako euskara?**
 - Euskara niretzako dena da
 - Euskal Herriko dialekto bat
 - Euskal Herriko hizkuntza ofizial bat
 - Oso hizkuntza konplikatu bat
 - Hizkuntz zaharrena
 - Euskal Herriko hizkuntza
 - Esanahirik gabeko hizkuntza
- **Non eta noiz ikasten duzu euskara?**
 - Klasean ikasten dut euskara eta nire guraso gehienek hitz egiten dute
 - Eskolan, baina paso egiten dut
 - Ez dut ikasten, salbuetsia naizelako
- **Euskarak zertarako balio du? Zein funtzio izan beharko luke?**
 - Ezertarako ere ez
 - Lan aukerak zabaltzeko Euskal Herrian
 - Komunikatzeko eta zure ezagutzak aberasteko
 - Ikasgaia gainditzeko
 - Hizkuntza hori berreskuratzeko, ia desagertuta dagoelako
 - Baserrirako bakarrik («*Pal baserri, no más*»)
- **Zergatik uste duzu Euskara bultzatzeko hainbeste kanpaina egiten direla?**
 - Oso hizkuntza interesgarri eta zaharra delako, ez desagertzeko.
 - Francoren garaian desagertzeko zorian egon baitzen eta orain ez desagertzeko
 - Kulturaren altxorra delako eta latza litzatekeelako galtzea
 - Ez dakit

- Horrela erabakitzen duzuelako. (zuek, euskaldunek)
- Zuek euskara dakizuelako, ez dakit
- Euskal Herrian lan on bat izateko
- **Uste duzu bizi zaren tokian euskara beharrezkoa dela?**
 - Lanerako da beharrezkoa
 - Bai, hemengo hizkuntza delako
 - Bai, baina hala ere ez da asko hitz egiten. Nik pertsonalki ez dut inoiz ez entzuten
 - Beharrezkoa ez, espainiera hitz egin daiteke, zerbaitegatik gaude Espainian
- **Lehendakariak euskara jakin beharko lukeela uste duzu? Eta medikuak? Eta Supermerkatuko langileek? Eta abokatu batek?**
 - Lehendakariak bai, baina beste hirurek ez
 - Patxi Lopezek ez zekien euskaraz
 - Euskara baldin badaki ondo, baina bestela ezer ez da gertatzen

Atal honetan proposatutako galderak zirela medio, batzuk euskara espainiarraren dialektoa zela esan zuten, eta beste batzuk ezetz, euskara ez dela dialektoa erantzun zuten. Gero, Francoren diktadurapean izandako debekua aipatu zuten, eta gogoratu beharko genukeela euskara duela urte asko existitzen den hizkuntza dela, Europako hizkuntza zaharrena dela, gainera. Taldetxo honek euskararekin kritikoak zirenei Euskal Herriko herri askotan ez egotea leporatu zieten, han egoera soziolinguistikoa oso ezberdina baita.

Saioaren amaieran, eztabaida bat sortu zen Toledoko neskaren eta beste bi gelakideren artean. Gauzak berotzen hasi ziren eta neska haserretu egin zen, esanez bere iritzia besterik ez zela. Euskaldunak esan zion baieztapen horrekin ados zegoela, baina errespetatuko zuela besteen aurka ez egitekotan. Honetaz gain, Euskal Herriko txokoak bisitatzeko gomendioa luzatu zion. Eztabaida gori-gorian zegoenean lehenago aipatu mutil marokoarrak bere harridura azaldu zuen: *¡Es que flipas! ¡Ahora salen vascos hasta por debajo de las piedras!*

Saioa hortxe amaitu behar izan zen irakasleak ezin zigulako denbora gehiago eskaini, baina irakaslea sartu zenean berarekin euskaraz hitz egiten saiatu ziren, baita behatzailearekin ere. Gainera, banan-banan etorri ziren euskararekin zuten harremana edo informazioa partekatzerara, eta hau honela, bi ikaslek aipatu zuten aurreko urteko irakasle batek bere herrian euskaraz bakarrik egiten zuela eta beste irakasle bat

Ameriketean egon zela eta han ere euskaraz hitz egiten zela. Toledoko neska ere bukaeran etorri zen ikerlariaren ikasketei buruz galdetzera eta egindako saioa eskertzera. Hala ere, euskal «gauzak» bere klasera zergatik eraman ziren galdetu zuen.

6. ONDORIOAK

Testuinguru honetan, eta neurri batean, ustekabeen, parte-hartzea oso ona izan zen oro har, eta hain ikasgela ireki eta espontaneoak izateak giro berezia sortzen lagundu zuen. Honek, aldi berean, erantzun interesgarriak izatea mihitik gehiegi tira egin gabe informazio asko eskaini zuten.

Goazen, bada, saioan zehar ikusi eta entzundakoarekin ondorio batzuk mahai gainean jartzera, saioa oso emankorra izan baitzen. Kronologikoki azalduko dira galdera bakoitzaren inguruko ondorioak, orokorrekin amaituz.

Kulturari buruz mintzatzen hasterakoan bitxia da kultura jarraitu beharreko zerbait dela esatea, hasi bezain pronto. Honi emandako erantzuna ere ez zen atzean gelditu, «beraiek eskubidea dute eurena defendatzeko», eta kontra-erantzuna ere aipatzeko modukoa: «*Si, pues a mí no me va echar de aquí ni Dios*».

«Zer da kultura» galdera egiterakoan, orokorrean nahiko erantzun tipikoak bota zituzten, baina baten batek monumentuekin eta «*fiestas patronales*» delakoarekin lotu zuen kultura. Baliteke gaur egun folkloreak eta kulturak bizi duen egoerak ere zerikusia izatea erantzun hauetan, izan ere, herrialde ezberdinetan beraien kultura beste batzuekin parekatzen ari dela ohartzen ari dira. Euskal Herria ere ez da horretaz salbu, eta errealitate kutsatua duten pertsonen Euskal Herriko kultura dantzekin eta museoekin lotuko dute, beharbada.

Bestalde, kultura herrialde edo kontinente bateko bizitza bizitzeko edo adierazteko modua zela esateak zer esan nahiko du? Hain kultura gutxi al daude ba? Edo guk ezberdintzat hautematen ditugun kulturak ez al dira hain ezberdinak beste batzuen ikuspuntutik? Kultura espainiarra eta euskalduna berdina direla hautemango al dute? Mapak ezagutzeko orduan gauza gutxi lortu genituen espero genuenetik kanpo, Gasteiz ondo idazteko ezintasuna salbu. Vitoriarekin hainbeste arazo ez izatea ere bada adierazgarria, ezta?

Nongoak ziren galdetzerakoan beraien jatorrizko herrialdea eta «*Pais Vasco*» (batik bat identitate-aniztasuna azaldu ondoren aipatu zituzten) erantzun zituzten. Espainia ere beste askok erantzun zuten. Hain juxtu, Basterretxearen (1987) ikerketan, erantzun horiek («*Pais Vasco*» eta Espainia) batik bat eredu ez euskaldunetakoek eman zituzten,

kasu honetan bezalaxe. Edonola ere, identitate-aniztasunarena ez zuten konbentzimendu osoz esango, izan ere, saioak aurrera joan ahala «*lo vasco*» eta «*vosotros*» etengabe aipatzen zuten, eta euren burua ez zuten inoiz ere aurkezpenaren barruan kokatu.

«Nongoa da ikusi duzuen azken mapa?» galderarekin ere nahikoa komeri izan zen, espero ez zen norabidea hartu baitzuen elkarrizketak. Hasieran, euskararen mapa zela ohartzen hastean horrelako erantzun sorta bitxia izan zen: «Nafarroako puska gehiago dira», «Espainiako mapa», «Nafarroako mapa eta Irungo zati bat» (sic), ...Berriro ere galderari esanahi politikoa hartu zioten, eta ikerlariaren uestezko engaiamendu politikoa antzeman zuten: «*Tu quieres que salgan los ETA*», «probintzia batzuk kendu dizkizue eta berreskuratu nahi dituzue», «*joe, los vascos sois la ostia! ¡Lo queréis todo para vosotros!*».

Galdera aldatuz, pertsonaiak ezagutzeko momentua iritsi zen, eta ikasleek jende dexente ezagutu zuten, baina batik bat, atzerritarrak (Michael Jackson eta Justin Bieber). Honek esan nahiko luke atzerritik datozkigun «estimulu kulturek» garrantzia handiagoa dutela, edota euskal kulturarekin ez dutela behar bezainbesteko kontakturik. Benito Lertxundiren kasuan, edo beraien esanetan ETako preso edo Chuck Norrisen anaia, ezjakintasunaren arrazoia argazkia bera izan liteke, txuri-beltzean baitzen. Bestalde, agian gure belaunaldi berrien artean hain famatua ez den pertsonaia izateak ere eragingo zuen.

Iñigo Urkullu ez ezagutzeari dagokionez, arrazoiak politikarekiko interes eskasa (errealitate mugatu batean bizi badira, zertarako arrotza zaien mundu batean murgildu?) edota lehendakariak karguan daraman denbora eskasa izan daitezke. Dena den, aipagarria da berari atxiki zizkioten bi ezaugarriak: Patxi izena eta «ez daki euskaraz» izatea. Inondik ere, beraien arreta bereganatuko zuen Patxi izeneko EAEko aurreko lehendakariak euskaraz ez jakitea. Honen argitara, lehendakariak euskaraz jakiteari garrantzia aitortzen diote, gutxienez.

Komunikabideei dagokionez, ez da harritzekoa irratia entzuterakoan eta egunkaria irakurtzerakoan bakar batek ere euskal hedabideren bat aipatu ez izana, beraien euskara maila eskasa kontuan hartuta. Bestalde, Hamaika telebista ezagutzen zuten galdetzerakoan emandako erantzunak ere aipatzeko modukoak izan ziren: Hamaika «rastafarien» eta kalekoen telebista katea?

Bertsolaritza ezaguna izatea ere harrigarria iruditu dakioke kanpotik datorren behatzailearen bati, baina euskara irakasleek duten erantzukizuna oso handia da kultura-transmisioan. Esaterako, Felipe Zelaieta irakasleak denbora luze darama Araban bertsotan, eta sarritan antolatzen ditu bertso-saioak ikastetxean bertan. Beraz, bertsolaritza ezagutu izana eta Maialen Lujanbiori berezitasun bat atxiki izana («txapelketa bat irabazi zuen behin») ez da kasualitatea.

Bertsolaritza hitza zuzen nola idazten zen ez jakitea beste kontu bat da, baina Gasteiz ondo idazten ez jakitearekin lotuta egon daiteke, hau da, euskal hitzekin harreman eskasa.

Irakaslearen garrantziaren harira, urteren batean irakasleren baten ahotik, AEBtako Mendebaldeko euskaldunei buruz jakitea edota Euskal Herriko txoko batzuetan bakarrik euskaraz bizi direla jakitea ere oso komenigarria eta positiboa da, euskararen eta euskal kulturaren ikuspegia osatzen laguntzen dielako ikasle hauei.

«*Son todo muy relajados en su mundo*» esaldiarekin ekin genion euskal musikaren alorrari. Esaldi berezia da, izan ere, berriro bi munduen arteko ezberdintzea ikusi dezakegu eta, bestalde, euskal kultura oso lasaia omen den ustea dagoela antzeman daiteke: kanta lasaiak, pare bat hamarkada atzera harrapatuta gelditu ziren musika joerak, etab. Hala ere, kontraesankorra dirudi kanta sorta horretan zegoen kanta «indartsu» bakarra, Berri Txarrak taldearen «Ikusi arte» abestia, alegia, ez ezagutzea. Benito Lertxundiren «Oi ama Euskal Herria», bestalde, nahiko alderaketa bitxia egin zuen ikasleren batek, izan ere, «*los chirigotas*»-en antza omen zuen abestiak. Horretaz gain, ikasleek euskal kantak ezagutzen ez zituztela esan zuten, eta hori ere aurreko ikerketan ikusi ahal izan da (Berriotxo eta Martínez de Luna et. al, 2000).

Bestalde, Euskal Herrian 8 hilabete baino gutxiago zeramatzanez abesti bakarra ere ez zekien ikaslea ere aipatzeko modukoa da. Etorkina izatea ez da erraza, bizi duten estres sentazioa eta jasan beharreko trantsizio kulturala oso handia baita. Pentsa, 8 hilabete asko da, urte baten bi herenak, eta ikasle honek ez zituen kanta horiek ezagutzen eta kontziente zen horretaz.

Euskararen inguruko gogoeta heldu zen ondoren, eta honek, atal honen hasieran esan bezala, ikasgela hirutan banatu zuten euren erantzunen eta jarreraren arabera: euskararen alde zeudenak eta garrantzia aitortzen ziotenak alde batetik; beste muturrean kontrako jarrera zutenak eta gutxietsi egiten zutenak; eta erdibidean, jarrera eta pentsamendu nahasi eta lausoak zituztenak. Martínez de Lunaren framing ezberdinen sailkapen horretan «aurkako *framing-a*» gehitu beharko genioke, 2013an berez desagertuta egon beharko litzatekeena.

«Zer da zuretzako euskara?» galderaren erantzunak sailkatzeko orduan, euskara hizkuntza soila, hizkuntza berezi zaharra, hizkuntza zaila, dialektoa eta ezertarako balio ez duen mintzaira izango lirateke erantzun ezberdinak. Bestalde, «Non ikasten duzu euskara» galderan ere beste lau multzo nabarmendu daitezke: eskolan ikasten da; erabilera du nire inguruan; ez diot garrantzirik ematen eta ez dut ikasten.

«Zertarako balio du euskarak?» galdetzerakoan erantzun sorta honetan maila eta intentsitate ezberdinetako balio funtzionala eta instrumentala ikusi genitzake, baita batere funtziorik (edo funtzio eskasak) atxikitzen zion erantzunik ere. Oraingoan jarrera hobeak beha daitezke beraien erantzunetan, baina hala ere, «lanerako bakarrik» eta «ikastea zoroen lana» dela pentsatzen zuenik ere bazegoen.

Euskararen erabilerari buruz galdetu zitzaizenean, berriz, denetarik egon zen hemen, baina kezkatzeko modukoa da zeinen urruna hautematen zuten euskara, inork ez baitzuen inguruan behar edo erabiltzen zenik esaten. Berriotxo eta Martínez de Lunaren ikerketan (2000) antzeko datuak topatu ziren, baita Larrañagarenean (1995) ere.

Gaia aldatuz, interesgarria izan zen Francoren diktadurak euskararen egungo egoeran izan zuen eragina azaltzen hasi zirenean. Erantzun hau eman zutenek, euskararen aurkakoek hizkuntza espainiarraren dialektoa zela esaterakoan zuzendu egin zieten, eta «aurkakoe» euskararen erabilera urria behin eta berriro aipatzerakoan, Euskal Herria ezagutzeko gonbita (leporatzea) egiten zieten gainontzekoei. Antzeko ikerketagaia zuen lan batean (Basterretxea, 1987) euskararen egoera Francori leporatzen ziotenak erdaldunak izan ziren, eta oraingoan ere horrela izan da.

Egin dezagun atzera, Toledoko neskarekin izandako ika-mikara eta «*¡Es que flipas! ¡Ahora salen vascos hasta por debajo de las piedras!*» momentura. Honek zer esan nahi du? Ordura arte gaiari buruz ez zutela ezertxo ere hitz egin? Euskaldun horien jarrera eta grina orduantxe suspertu zela?

Orain arte ikusi den bezala, klasea zatituta zegoen eta ñabardurekin bada ere, «Etokizuna aurreikusten 1999: Euskal Herriko Gaztetxoak eta Euskara» ikerketan (Berriotxo eta Martínez de Luna et. al, 2000) egindako sailkapena baliagarria izan daiteke. Ikerketa hau, ordea, duela hamabost urte inguru burutu zen, beraz, ataka horretan jarraitzea kezkatzeko modukoa da.

Ikerketa honetan hiru identitate ezberdin nabarmentzen zituzten. Alde batetik, identitate erdaldun petoa dugu, euskararekin harreman eskasa eta gatazkatsua duena (gutxietsiz, indigenizatuz,...) eta bere erdara soilik baloratzen duen pertsona. Bestalde, identitate elebidun zatitua dugu, zeinek elebitasun hori askatasunez ikusten duen, nahiz eta euskara maila sinboliko eta erromantiko batean dagoen. Bukatzeko, identitate elebidun murriztua dugu, zeinek era gatazkatsuan bizi duen elebitasuna. Izan ere, euskara estimu handian dute, baina geroz eta kontaktu gutxiago dute harekin, inguruan erdara besterik ez baitago.

Ondorio orokorrak

Ezer baino lehen, kontuan eduki behar da metodologia kualitatiboa dela eta lagina txikia dela, beraz, ezin daitekeela ikerketa honetan jasotakoa beste ikastetxe eta ereductara zabaldu.

Esan liteke esperotako aurkako jarrerak eta aurreiritziak entzun zirela, baina euskarari buruz uste baino gehiago zekiten eta aldeko jarrera zuten pertsonak ere ikusteko parada izan zen. Hau honela, esan daiteke denetarikoa jendea dagoela ikasgela horretan, nolabait elkarren aurka daudenak (ikusitako ika-mikak direla eta) baina ulertzera kondenatuta ez daudenak, zaila izango baita, beraien egoera soziokulturala ezagututa, euskararen egoera soziolinguistikoari buruz haien artean jardutea.

Halaber, nabaritzen da ikasle horien ibilbide historikoa zein izan den, Espainiatik pasatutakoak euskararen aurka azaldu baitziren eta hemen jaiotakoak edo euskaldun familiatakoak hizkuntzaren alde. Bestalde, beraien jatorritik zuzenean Gasteizera etorritakoak bi muturren arteko erdi-bidean zeuden, kasuak kasu eta talde batenganako edo bestearenganako joerak joera. Baina pentsatzekoa da D eta B ereduan, neurri ezberdinean bada ere, ikasleei euskal kulturarekiko ezagutza eskolak ematen diela, baina A ereduan (edo gure ikerketan, bederen) ez dago horrelako transmisio indartsurik.

Honek eskolaren edo ereduaren eragina oso argi uzten du, baita gaur egungo gazteek ez dutela edo oso gutxi jasotzen dutela euskal komunikabideetatik. Beraz, inguratzen gaituen informazio eta estimulu zurrumbilo hau ez da euskal girokoa, kasu honetan behintzat. Espainiar eta *mainstream* edukiekin, ordea, alderantziz gertatzen da, oso present baitaude.

7. ESKUHARTZEA DISEINATZEKO PROPOSAMENAK

Lan honetan orain arte azaldu diren ondorioak erabiliz, aholku edo proposamen batzuk prestatu dira, betiere, Francisco de Vitoria bezalako testuinguruetan aplikatzeko modukoak, hau da, etorkinez betetako giro erdalduna duten tokietan, alegia.

Lehenik eta behin, egile askok eta askok (Larrañaga, 1995; Mendiguren, 2000; Aierdi eta Uranga (Ed.), 2008 eta Jakin, 1982) plangintza zehatz eta partekatua ezinbestekoa dela diote, eta ardura hau bereziki erakundeena dela gaineratzen dute. Izan ere, hizkuntzak ez dira bere kasa normalizatzen, beraien biziberritze prozesua antolatu behar da. Horretarako, ordea, ezinbestekoa da hizkuntza-komunitateko partaideek normalizazio hori nahi izatea (Arruti in Hernández, 2007).

Jakin aldizkariko editorialean (1982) zioten moduan, ezin da iraupena bat-batean eta besterik gabe lortu, gizarte osoaren ekarpenek lortuko baitute salbazioa, gizarte txikia izanik ere. Horretarako, erdaldunei proposamen onargarria egin behar zaie, euskara normalizatzea laguntzeko, bestela gatazka linguistikoa etorriko baita. Proposamen hori onartzeko, hala ere, estrategia eta planteamendu egokiak behar dira, eta narratiba bateratu eta eraginkor bat litzateke horietako bat, zein hizkuntza biziberritzeko prozesua gidatzeko andamiaje mota aproposa den (Hernández, 2007).

Bestalde, hizkuntzen ekologiak, hau da, hizkuntzak gure mundu honek dituen babestu beharreko elementuak diren aldarrikapenak, garrantzia izaten jarraitu beharko luke Euskal Herrian (Sarasua, 2008), euskararen aldeko borroka parametro politikotik aldenduz eta altxorra babestearen kutsua emanez. Hariari jarraituz, askotan euskara eta Euskal Herriaren etorkizuna batera irudikatzen dira, baina hobe legoke ikuspuntu politiko guztietatik banatzea euskara (Haranburu 2004).

Behin gure diskurtsoa zehaztu ondoren, gure esku-hartzearen jomuga finkatu beharko litzateke, edo kasu honetan, jomugak, azpiburu batzuk baitaude. Izan ere, pertsona batek, hizkuntza bati dagokionez, hizkuntza jarrera eta hizkuntza gaitasuna izan ditzake, ezberdinak direnak (Zalbide, 1986), baina kasuak kasu lotura estua izan dezaketenak (Fishman in Basterretxea, 1987:63). Euskararen aldeko jarrerak euskara ondo ikastera bultzatu dezake norbanakoa, adibidez.

Zer egin hizkuntza jarrerekin, ordea?. Jarrerak egoera soziolinguistikotatik abiatzen dira eta. Hizkuntza bakoitzarekiko jarrerak zeharo ezberdinak direnez, ezin dira gai berberak esparru eta hizkuntza-talde ezberdinetan landu. Hau da, Francisco de Vitorian jorratutakoa ezin dugu Gasteizko Koldo Mitxelena landu, nahiz eta elkarrengandik hiru minutura egon.

Gure kasuan, hizkuntza nagusietako hiztunek, beraien «handitasun linguistiko chauvinista» dela medio, aurreiritzi dezente izaten dituzte (Joan i Mari, 2006). Hau honela, eta are gehiago ikerketa honen moduko testuinguruetan, hizkuntza-jarrerak lantzea baliagarria da hizkuntzak ikasten laguntzen duelako, egoera soziolinguistiko ezberdinak ulertzen laguntzen duelako eta bizikidetzarako laguntzen duelako. Azken honi dagokionez, toki oso erdaldun batean berehala (ikerketa-saio motz honetan) gaiztotu zen liskar bat zuzenean ikusi zela esan behar da, beraz, badu bere garrantzia.

Egoera honetan, besteak beste, egin beharrekoa hau da: euskaldunen autoestimua igo, soziolinguistika errealitateari buruz hausnartu, chauvinismoa gutxitu, aniztasuna sustatu eta kulturaren balioak eta erabilpen politikoak bereiztu. Izan ere, politikak ere badu eragina beraien jarrerengan, eta are eta gehiago hain giro ez-euskaldunean.

Hizkuntza gaitasunari dagokionez, irtenbidea sinpleagoa da, gizarteko estimulak kontrolatu ezean, eskolak izan behar baitu bi hizkuntzetan kompetentzia orekatua lortzearen ardura. Gaur egun helburu hori ez da betetzen, izan ere, Euskal Herrian, gaztelania edo frantsesaren kompetentzia bermatua dago, baina euskarari dagokionez oso alde handia dago: gaitasun ezatik kompetentzia osoraino (Etxeberria, 1999), hain zuzen ere.

Hezkuntza-ereduek ere badute zeresana bi arlo hauetan, baita integrazioan ere. Duela bi hamarkada pasatxo D ereduaren zentro publiko eta pribatuetan hedatzea komeni zela eta hobetzeko aukera asko zituela esaten zen (Astigarraga et al., 1988), baina bilakaera hori geldo doa Araban, A eta B ereduek bere pisua baitute.

Lurraldetako eskolatze batzordeek, ikasleak banatzerako orduan, eskari gehien duten ereduaren matrikulatu beharko litzukete haurrak, integrazioa hobetze aldera. Bertan, beraien aniztasuna landu eta errespetatu beharko litzateke, eta ikaslearen garapen kognitiboa eta integrala bermatzen dela ziurtatuz H2a lantzen aritu beharko lirateke (Cummins in Septien, 2006).

Hau honela, ikasle etorkinak eredu euskaldunetan gazterik ondo integratu daitezke eta lortu ezean, pixkanaka pixkanaka atalase-maila lortu arte lanean egongo lirateke. Baina edozein kasutan, ikasleak ez dira taldeka eta era homogeenan banatu behar, ondo banatu beharrekoak baliabideak (batik bat pertsonalak) dira eta (Septi n, 2006).

Guraso etorkinen ikasleek A ereduaren sartzeko aukerarik ez dutenean sartzten dira B ereduaren, baina ikuspegi hau uxatu behar da, gaur egungo hizkuntza-ereduekin euskara (Agirreazaldeggi, 2008) eta ikasleen integrazioa kaltetuta suertatzen ari baitira. Ikasleen integrazioa bermatzeko eta *ghettoak* ekiditeko, ez dira etorkinen %30a baino gehiago dituen eskolarik onartuko, baina hori baino neurri sakonagoa behar da (Zapata, 2006). Esaterako, erakundeek hezkuntzan eta etxebizitzaren planifikazioan eskumen handiagoa izan beharko lukete, erraza ez den arren (Cuerda in Septi n, 2006).

Aniztasunaren trataera eta inklusio printzipioa, dira, hain juxtu, euskararen eta integrazioaren alde egin dezaketen beste bi zutabe nagusi. Horretarako, kultura ezberdinen arteko harremanak eta integrazioa lortu ahal izateko oreka sustatu behar dira, gure kasuan, ondoko bi ardatzekin (Zapata, 2006):

- 1) Etorkinek helduera gizartearen identitate kulturala eurenganatztea
- 2) helduera den gizarte horrek beraien identitate kulturala onartzea

Lehenengo puntua dela eta, pertsona eta lurralde mailako hizkuntza eskubideak bereiztu behar dira eta harrera herriak hizkuntza ofizial guztietan hezikatu dituzten etorkinak (Zabalo eta Iraola, 2008).

Bi kulturek elkarri ongietorria emateko, baina, ikasle etorkinen harrera-plana eta harrera protokolo bat beharko lirateke, familia iritsi berri horrek bere bizitoki berriaren inguruko alderdi garrantzitsuenak ezagutu ditzan, tartean, euskara (Zapata, 2006). Honen harira, euskara ikastearen garrantzia ondo azaldu behar zaio etorri berri bati, izan ere, zergatik ikasi beharko luke kalean sumatzen ez duen hizkuntza bat? Dena den, gobernuek beraiek argitu beharreko zalantza eta hutsune batzuk daude: zein hizkuntzatik hasi beharko lirateke? Ama hizkuntza mantentzeko aukerarik bai? Zenbateko hizkuntza indartzea izango dute? Noiz hasiko dira hizkuntza ofizialak ikasten, kontuan izanik bat irakasten dela eta bestea ez hainbeste? (Agirreazaldeg, 2008).

Egoera honen ikuspegi soziolinguistikoari dagokionez, marko teorikoan esan dugu etorkinak (eta erdaldunak) ere «borroka» honetan sartu behar direla. Izan ere, beraiek izatetik gu izatera pasatzen ez diren bitartean, euskararen etorkizuna ez da etorkinen ardurakoa izango, eta ezinbestean, euskara haien ondare kulturala ere bada (Barquín eta Ruiz Bikandi, 2008).

Bigarren puntuari dagokionez, hizkuntza aniztasunaren eztabaida esparru politikotik atera eta euskal kulturaren ekoizpenak hizkuntza ez-ofizial erabilienetara itzultzea sustatu behar dira (Ruiz Vieytez, 2008). Honen harira, jatorrizko hizkuntzak (kulturalak) irakasteak ez du zertan hizkuntza eta kultura ondarea gordetzeko izan behar, ikaslearen autoestimua, motibazioa eta emaitzak hobetzeko baliabidea baizik (Unzurrunzaga, 2008). Harrera gizartearen etxeko lanak, berriz, etorri berriari errespetua, sinpatia eta taldean sartzearen ordaina eskaintzea dira (Barquín eta Ruiz Bikandi, 2008).

Bukatzeko, hizkuntza baten bizibidea ezin duela eskolak bakarrik segurtatu gogoratu behar da, eta eskolak euskararen borroka horretan eragin zuzena dute komunikabideek eta administrazioak (Zalbide, 86). Hala ere, hogeitamar urte beranduago ETBk euskararen normalkuntzan egiteko duen zeregina oraindik ere oso handia da. ETB ez direnak euskararen alde ezertxo ere egin ez dutela ikusirik, irtenbidea hau da: «euskarazko kateak ugald, euskarazko presentzia ziurtatua gertatzea...» (Etxeberria, 2000). Baina telebista gehiago ugaltzen ari diren honetan, euskarazko eskaintzak jarraipen eskasa du gizartearen sektore batzuetan, beraz, hor du euskarak jokatu eta irabazi beharreko partida garrantzitsu bat.

8. BIBLIOGRAFIA

Katixa AGIRRE: «3. Metodologia Kualitatitiboa Eta Kuantitatitiboa» (Linean.), 2010eko Otsailaren 24an. Kontsulta: 2013-04-17. Helbidea: <http://www.slideshare.net/katixa/merkatu3>

Alberto AGIRREAZALDEGI: «Ikasle etorkinak eta euskara: galderak eta zalantzak», in AIERDI, X. ETA URANGA, B. (Ed.). *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008, 11-12 orr.

Xabier AIERDI ETA Belen URANGA (Ed.): *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008

Sagrario ALEMAN: *Euskal Kulturgintzaren Transmisioa*: [Bideo Fitxategia], 2013ko Otsailaren 22a. Kontsulta: 2013-03-12. Helbidea: <http://www.berria.info/berriatb/1700/>

Enrike ASTIGARRAGA et. AL: «Eredu linguistikoen aukeraketan faktore sozialek duten eragina», in EUSKO JAURLARITZA (Ed.) *II Euskara Mundu Biltzarra, 1987*. Donostia: Eusko Jaurlaritza, 1988, 83-88 orr.

Amelia BARQUIN ETA Uri RUIZ BIKANDI: «Hizkuntzen kudeaketa eskolan», in AIERDI, X. ETA URANGA, B. (Ed.). *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008, 13-14 orr.

Itziar BASTERRETXEA: *Eskolatik euskara? Euskarekiko jarrerak bizkaiako O.H.O.ko 8. mailakoen artean*. Bilbo: Deustu, 1987.

KONTXESI BERRIOTXOA ETA Iñaki MARTÍNEZ DE LUNA et al: *Etorkizuna aurreikusten 1999: Euskal Herriko Gaztetxoak eta Euskara.*, Donostia: Martínez de Luna, I, 2000.

Jerome BRUNER, Matthew SHAPIRO eta Renato TAGIURI: *The meaning of traits in isolation and in combination* in Tagiuri, R. eta Petruccio, L. (Eds.), *Person perception and interpersonal behavior*. Stanford: Stanford University Press., 1958.

David CRYSTAL: *Introducing Basic Linguistics*, London: Penguin Books Ltd, 1992.

Xabier ERIZE: *Soziolinguistika Historikoa Eta Hizkuntza Gutxituen Bizitza* [Linean]: *Nafarroako Euskararen Historia Soziolinguistikoko (1863-1936)*. EHU. 1997. [Kontsulta: 2013-03-09].

Helbidea: http://www.euskara.euskadi.net/appcont/tesisdoctoral/pdfak/xabier_erize_etxegarai_tesi.pdf

Felix ETXEBERRIA: *Bilinguismo y Educación en el País del Euskara.*, Donostia: Erein, 1999.

Hasier ETXEBERRIA: “Telebisiorearen zeregina euskararen normalizazioaren bidean”, *Eleria euskal herriko legegilearen aldizkaria*, 5, 2000, 115-120 orr..

EUSKO JAURLARITZA: *Euskararen legeak 30 urte* Gasteiz, Eusko Jaurlaritza, 2010. «Euskara, hizkuntz nazionala: normalizazioaren behar larriaz» (s.d.). Jakin [sarean]. 1982ko urtarrila-martxoa.

[Kontsulta: 2013ko ekainak 12] Helbidea: http://www.jakingunea.com/50urte/html/Jakin82_22/Jakin82_22.html

Carlos E. GODOY RODRÍGUEZ: *«Metodología cualitativa»* (Linean), 2009ko Apirilaren 19a. Kontsulta: 2013-03-12. Helbidea. <http://www.slideshare.net/datakey/metodologa-cualitativa>

Luis HARANBURU: *Duelos y quebrantos del euskara*, Donostia: Hiria. 2004.

Jone Miren HERNÁNDEZ: *Euskara, comunidad e identidad: elementos de transmisión, elementos de transgresión*, Madrid: MEC, 2007.

Xabier ISASI: «Euskara/Euskaldunen haustura-guneak», in HERRIA 2000 ELIZA, *Tiempo de cerezas: Euskal Herria ante el siglo XXI*. Getxo: Herria 2000 Eliza, 1999, or. 275-276.

Bernat JOANI MARI: *Hizkuntza jarrikerak lantzen: Treballar Actituds Lingüístiques*, Gasteiz: Eusko Jaurlaritza, Euskara Zerbitzua, 2006.

Nekane LARRAÑAGA: *Euskararekiko jarrikerak eta jokabideak*, Bilbo: Deustuko Unibertsitatea, 1995.

Aitor LARRINAGA: *«Egiteke daukagun debatea»* (Linean), 2012ko Urriaren 18a. Kontsulta: 2013-07-14. Helbidea. <http://31eskutik.com/tag/hizkuntza-komunitatea/>

Iñaki MARTÍNEZ DE LUNA: “Euskarak duen framing berri baten premia asetzeko proposamena”, *Bat Soziolinguistika aldizkaria*, 86 zenbakia, 13-96 orr., 2013.

Xabier MENDIGUREN: “Euskararen estrategiak mende berriari begira”, *Eleria euskal herriko legegilearen aldizkaria*, 5, 2000, 165-170 orr.

PARTEHARTUZ IKERTALDEA (EHU). «Metodologiak» (Linean), (s.d.). Kontsulta: 2013-04-17. Helbidea:

<http://www.parteheartuz.org/zesarraulametodologias.pdf>

Jesús PRIETO: *Ghettoan paseatzen. Babeslekuak eta indarkeriak gasteizko alde-zaharrean*, Gasteiz: Eusko Jaurlaritza, 2012.

Rosario QUECEDO eta Carlos CASTAÑO: «Introducción a la

metodología cualitativa», *Revistapsicodidáctica (EHU)*, 014. alea, 2002, 15 orr. Kontsulta: 2013ko Apirilaren 17a. <http://www.redalyc.org/articulo.oa?id=17501402>

Eduardo Javier RUIZ VIEYTEZ: «Hizkuntza aniztasuna kudeatzeko ideiak» in AIERDI, X. ETA URANGA, B. (Ed.), *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008, 7-8 orr.

Jon SARASUA: «Material gordin bat hizkuntzen ukipenerako», in AIERDI, X. ETA URANGA, B. (Ed.). *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008, 23-24. orr.

Jesús .Manuel SEPTIÉN: (2006). *Una escuela sin fronteras: La enseñanza del alumnado inmigrante en Álava*, Gasteiz: Ararteko.

Josu SIERRA: «Hizkuntza ereduak: goazen harira». *Argia* [Sarean], 2006ko Maiatzaren 12a. [Kontsulta: 2013koko Otsailaren 24ean Helbidea: http://www.argia.com/fitx/bestelakoak/26347hizkuntza-ereduak_eztabaida_azk.pdf

Agustin UNZURRUNZAGA: «Etorकिन hizkuntza eskubideak», in AIERDI, X. eta URANGA, B. (Ed.). *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008, or. 9-10.

UZEI: *Psikologia hiztegia*, Donostia: Elkar, 1980, 204 orr.

Jon ZABALO eta Iker IRAOLA: «Kolektiboen eta nazioen hizkuntza eskubideak», in AIERDI, X. ETA URANGA, B. (Ed.). *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008, 17-18 orr.

Mikel ZALBIDE: «Euskara eta euskal herria, nondiko norakoaren bila», in FREIJO et al., *Euskal Herria, presente y futuro*. Donostia: UPV/EHU Udako IV Ikastaroak, 1986, 177-202

Mario ZAPATA: «Etorकिनak eta Hizkuntza-ereduak», in EUSKO JAURLARITZA. *Soziologia euskal koadernoak 20*. Gasteiz: Eusko Jaurlaritza, 2006.

Mario ZAPATA: «Euskara, immigrazioa eta hizkuntza-eskubideak», in AIERDI, X. ETA URANGA, B. (Ed.). *Euskara, immigrazioa eta hizkuntza eskubideak: Lan jardunaldiaren inguruko gogoetak, 2007ko azaroak 29a*. Bilbo: Unesco, 2008, 15-16 orr.

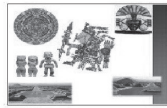
9.Eranskinak

00:02 1

00:03 2

00:02 3

00:04 4

00:05 5

00:06 6

00:07 7

¿Qué hemos visto?
 ... y qué es lo que
 hemos sentido?
 ¿qué hemos pensado?

00:08 8

¿Qué os ha transmitido la
 canción?
 ¿La conocéis?

00:09 9

¿Qué es la
 cultura?

00:10 10

El mundo
 ¿De dónde sois?

00:11 11

Europa
 ¿Dónde vivís?

00:12 12

¿Y estos mapas?

00:13 13

Y ahora,
 ¿qué más
 conocemos de aquí?

00:14 14

00:15 15

00:16 16

00:17 17

00:18 18

00:19 19

00:20 20

00:21 21

00:22 22

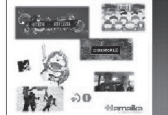
00:23 23

00:24 24

¿Qué canal de
 televisión vemos?
 ¿Cuáles son los
 programas que conocéis?

00:25 25

00:26 26

¿Leéis un periódico?
 • ¿Qué sección?
 • ¿Os gusta leer?

00:27 27

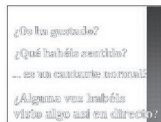
20

29

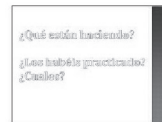
30

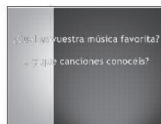
31

32

33

34

35

36

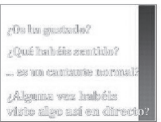
20

29

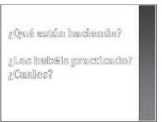
30

31

32

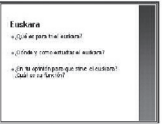
33

34

35

36

7.PARTE:

Intentar responder a las siguientes preguntas

- ¿Qué es para ti el euskera?
Un idioma muy bonito y lleno de historia
 - ¿Dónde y cómo estudias el euskera?
en el instituto
 - ¿En tu opinión para que sirve el euskera? ¿Cuál es su función?
Para comunicarse y enriquecer tus conocimientos
 - ¿Por qué crees que se llevan a cabo proyectos a favor del euskera?
Porque es un tesoro en la cultura y sería fatal que desapareciera
 - ¿Crees que es necesario el euskera en el lugar donde vives?
Si
 - Comenta quien de los siguientes personajes deberían saber euskera y quienes no y porque;
 - Un médico: ✗
 - Un abogado ✗
 - Un dependiente ✓
 - El lebedakari ✓
-
- ¿Has aprendido algo en la clase de hoy? ¿Te gustaría comentar algo?

IES Francisco de Vitoria. 4ºA

1.PARTE: VEO VEO

- ¿Que Habéis visto? Diferentes culturas y razas.
- ¿Que se os ha pasado por la cabeza? al principio nada, pero despues me ha entrado curiosidad por visitar algun i
- ¿Cómo definiriais el concepto de la cultura? Son tradiciones y principios de cada país.

2.PARTE: NUESTRO MUNDO

- ¿De dónde somos? Latino americana (Rep. Dom)
- ¿Donde vivís? en España (País Vasco)
- ¿De dónde es el último mapa que habéis observado?

7.PARTE:

Intentar responder a las siguientes preguntas

- ¿Qué es para ti el euskera?
Un idioma mas.
 - ¿Dónde y cómo estudias el euskera?
En el instituto, pero para de el.
 - ¿En tu opinión para que sirve el euskera? ¿Cuál es su función?
* Para nada
* Ninguna
 - ¿Por qué crees que se llevan a cabo proyectos a favor del euskera?
No se.
 - ¿Crees que es necesario el euskera en el lugar donde vives?
Si, pero aún así, no se habla mucho, yo personalmente, nunca lo escucho.
 - Comenta quien de los siguientes personajes deberían saber euskera y quienes no y porque:
 - Un médico: Si
 - Un abogado Si
 - Un dependiente Si
 - El lebedakari Si
-
- ¿Has aprendido algo en la clase de hoy? ¿Te gustaría comentar algo?

7.PARTE:

Intentar responder a las siguientes preguntas

- ¿Qué es para ti el euskera?
Es un dialecto interesante y bonito
 - ¿Dónde y cómo estudias el euskera?
Solo en el Instituto
 - ¿En tu opinión para que sirve el euskera? ¿Cuál es su función?
Si te quedas en el país vasco tienes mas oportunidades
 - ¿Por qué crees que se llevan a cabo proyectos a favor del euskera?
Por que estubo apunto de desaparecer en epocas de Franco y ahora no quieren que desaparezca.
 - ¿Crees que es necesario el euskera en el lugar donde vives?
Si, para que no se pierda.
 - Comenta quien de los siguientes personajes deberían saber euskera y quienes no y porque;
 - Un médico: Si
 - Un abogado Si
 - Un dependiente Si
 - El lehendakari Si
-
- ¿Has aprendido algo en la clase de hoy? ¿Te gustaría comentar algo?